

gedetineerden en
Kansen van de gedetineerde

1993-00-00

Het werk van de geestelijke verzorging in de inrichtingen van justitie voorziet bij de gedetineerden in een grote behoefte. Als je ingesloten bent komt de werkelijkheid van het leven sterk op je af. Er is veel dat verwerkt moet worden.

In kerkdiensten en gespreksgroepen proberen we stem te geven aan wat mensen beleven. En in persoonlijke contacten zijn we bezig met geloofs- en levensvragen.

Wat mij opvalt in mijn werk als gevangenispredikant is dat criminaliteit meestal niet iets is dat op zichzelf bestaat. Meestal zie je dat het geen bewuste keus is geweest, maar dat het een gevolg is van iemands levensloop.

Zo kan het al heel vroeg in het leven zijn misgegaan. Ik bedoel hier niet mee het begaan van criminaliteit goed te praten, maar we moeten er wel rekening mee houden als we erover spreken.

Veel van mijn kerkgangsters in het HVB hebben van jongsaf aan de gebrokenheid van het leven ervaren. Veelal is er een complex aan problemen. Ik noem er een aantal. Emotioneel verwaarloosd. Opgegroeid in achterstandsgebieden en al vroeg uit de boot gevallen op school. Nergens echt bijhoren. Een marginaal leven. Geen werk en ook geen kans op werk. Al vroeg in aanraking gekomen met justitie. Kindertehuizen en jeugdinrichtingen. Samengevat kan gezegd worden dat velen kansarm zijn opgegroeid op emotioneel, sociaal en maatschappelijk gebied.

Ze hebben veel gemist om zich te kunnen ontplooiën naar wat ze in zich hebben. Iemand zei me eens: "Toen ik negen maanden was hebben ze me weggegeven bij een klooster. En daarna ben ik in een pleeggezin terecht gekomen. Ik voelde me daar niet goed.

Ik had het gevoel er niet bij te horen. En m'n vader had meer aandacht voor z'n appelboomgaard dan voor mij. Ik had het ook wel leuk gevonden als hij eens met me was gaan voetballen.

Vanaf m'n twaalfde jaar ben ik vaak weggelopen. En ik heb dan in de stad gezworven. Wat ik me steeds meer ga afvragen is wat er aan mij niet goed was, dat ze me toen hebben weggegeven."

Zo ontmoeten wij in de geestelijke verzorging mensen die in hun eigen levensgeschiedenis opgesloten kunnen zitten. Ze staan als het ware met hun rug naar de toekomst.

In ons werk in de geestelijke verzorging ~~kunnen wij~~ proberen ^{wt} zo met hen in gesprek te zijn dat ze zichzelf en wat in hun leven gebeurd is dieper gaan verstaan. En ook zoeken naar een weg om van daaruit verder te gaan.

Het gaat er dus om het verleden serieus te nemen en tegelijk ook toekomstgericht te zijn. Wat betreft dat laatste kunnen wij als kerk alleen dan geloofwaardig onder hen aanwezig zijn als wij ons ook met hun toekomst concreet bezig houden.

In de eerste plaats doen wij dat door in voorlichting buiten de gevangenis over ons werk bij te dragen aan een maatschappelijk klimaat waarin men bereid nieuwe kansen te geven aan mensen die met justitie in aanraking zijn gekomen. Het mag niet zo zijn dat na de detentie de straf opnieuw begint.

Maar er is meer nodig. Want er zijn mensen die na hun detentie een specifieke begeleiding nodig hebben om een nieuwe levensweg op te bouwen. Deze noodzaak heeft alles te maken met de achterstand die zij in hun leven hebben opgelopen.

Nazorg

In den Haag werd elf jaar geleden door pastores en vrijwilligers in het justitiepastoraat het initiatief genomen om een aantal nazorgprojecten te ontwikkelen. Inmiddels zijn er vier projecten ontwikkeld, waarin een samenhangend begeleidingsprogramma wordt aangeboden.

Exodus is gevestigd in het Statenkwartier in Den Haag, en het werk ik ondergebracht in twee grote herenhuizen.

Open huis als eetcafe

Het open huis is een laagdrempelig ontmoetingscentrum waar je 5 dagen in de week rondom de maaltijd terecht kunt. Er is ruimte voor gesprek, biljarten, darten, tv kijken, lezen etc. Het wordt geheel gerund door vrijwilligers. De geestelijk verzorgers van het gevangeniscomplex Scheveningen hebben hier de mogelijkheid om hun pastorale contacten voort te zetten. Per dag zijn er zo'n 30 a 35 bezoekers. Het zijn niet alleen maar exgedetineerden, maar ook anderen die behoefte hebben aan contact. En dat betekent dat dit project ook een bijdrage levert aan het weer opgenomen worden van mensen in de samenleving.

Begeleid wonen

In de tweede plaats heeft Exodus een Huis voor Begeleid Wonen dat plaats biedt aan 9 bewoners. Als iemand nog in de gevangenis zit, kan hij zich hiervoor opgeven. Er vindt dan een gesprek plaats met een van de medewerkers van Exodus om samen met hem te bezien of een samenwerking in de begeleiding mogelijk is. Ook wordt gekeken naar de motivatie van de toekomstige bewoner en naar de dingen die hij van de begeleiding verwacht.

Als er overeenstemming is, wordt een individueel begeleidingsprogramma opgesteld. Deze begeleidingsprogramma's zijn gericht op wonen, werken, relaties en zingeving. Zo is er een samenhangend begeleidingsaanbod dat aansluit bij de veelsoortige problematiek die de bewoners hebben. Concreet gaat het om zelfstandig leren wonen, het aanleren van sociale vaardigheden, budgetteren, begeleiding bij het herstel van familierelaties, het omgaan met gevoelens, levensorientatie, ed.

Iedere bewoner heeft een individueel programma, maar er zijn ook gemeenschappelijke activiteiten. Zo is er bijvoorbeeld 1x per jaar een overlevingstocht. Bewoners en begeleiders gaan onder deskundige leiding een week lang de Ardennen in, waar ze van vrijwel alles verstoken zijn. Het kost veel energie om in die 'jungle' te overleven. Waar het om gaat is samen te werken, jezelf te leren kennen en je eigen mogelijkheden te ontdekken. Een belangrijk punt daarbij is dat je leert vertrouwen in jezelf en anderen te ontwikkelen. Door deze tochten ervaren bewoners dat ze in staat zijn hun eigen grenzen te verleggen. Zo ervaren ze dat ze dingen af kunnen maken, en ze presteren onderweg dingen die ze van zichzelf niet voor mogelijk hadden gehouden.

Ook zijn er in het huis bewonersvergaderingen waar de sfeer in huis wordt besproken. En thema-avonden over diverse onderwerpen.

Fietsenmakerij

Met het huis voor begeleid wonen is de fietsenmakerij verbonden. In het Exodusprogramma is een dagprogramma bestaande uit vrijwilligerswerk of betaald werk verplicht.

Onze ervaring is echter dat velen die uit de gevangenis komen een directe aansluiting op dat werk missen. Ze hebben moeite om zelfstandig structuur en ritme aan hun leven te geven. Vandaar dat de bewoners de eerste drie maanden van hun verblijf werken in de eigen fietsenmakerij van Exodus. Oude fietsen worden opgeknapt en verkocht, en ook is er de mogelijkheid voor particulieren om hun fiets in reparatie te geven.

De fietsenmakerij heeft in zekere zin een bedrijfsmatige opzet. De bedoeling ervan is om arbeidservaring en regelmaat op te doen.

Een deel van de fietsen die worden opgeknapt is bestemd voor een project in de Derde Wereld. Dat geeft ook een geheel eigen zin aan het werk.

Open Huis diensten

Tenslotte worden rondom het werk van Exodus in een van de kerken in de binnenstad regelmatig Open Huisdiensten gehouden. Deze diensten worden geleid door pastores uit het gevangeniscomplex.

In deze diensten proberen we in sfeer, symbolen, liederen en woorden zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de belevingswereld van onze doelgroep. Ook daar is de mogelijkheid om contacten voort te zetten in het bredere verband van de gemeente. En verder bieden deze diensten voor allen die bij Exodus betrokken zijn, elkaar te ontmoeten in een gezamenlijke viering.

Organisatie

De Exodusprojecten worden gefinancierd door plaatselijke, regionale en landelijke kerken, fondsen, particulieren en voor

een deel door de Gemeente Den Haag.

Exodus heeft elf vaste medewerkers in dienst, die allen parttime werken en die voor een deel afkomstig zijn uit de banenpools. Verder zijn er in de organisatie en de uitvoering veel vrijwilligers actief.

Met tevredenheid kan worden vastgesteld dat Exodus leeft in de Haagse en regionale kerken. Er wordt veel voorlichting gevraagd en ook vinden er regelmatig bezoeken van afgevaardigden plaats.

Ervaringen

In het boekje "Exodus, verhalen met perspectief" vertelt een oud-bewoner over zijn ervaringen met het woonproject.

"...wat mij het meest heeft geholpen bij Exodus? Dat was vooral dat ik mij er thuisvoelde. Ik had een plek waar ik mezelf kon zijn. Dat macho-gedoe ben ik daar kwijtgeraakt. (...) Binnenkort ga ik trouwen. Samen met mijn vriendin heb ik een huisje gevonden. Eindelijk iets van mijzelf, iets van ons samen. Ik sleep nogal wat narigheid achter mij aan, schulden aflossen enzo. Exodus heeft daar ook goed bij geholpen. Alles is nu te overzien. Dat verleden raak ik niet meer kwijt, maar er staat nu wel iets tegenover. En ik ben niet van plan om dat meer te verliezen."

Tenslotte

Het werken aan nazorg is voluit kerkewerk. Van zondag tot zondag beleven wij in de gemeente dat wij ons leven mogen verstaan in het licht van de liefde van God. Die liefde van God wordt zichtbaar en tastbaar als wij de zorg om het leven met elkaar delen, en bereid zijn elkaar het opstaan naar het

leven toe mogelijk te maken. In die zin laat het gevangenis-
en nazorgpastoraat de kerken zien hoe de gemeente een plek kan
zijn om weer op de been te komen.